

„Vítejte na palubě...“

Námořní mapa aneb krátký (a neúplný) přehled možných klubových aktivit

Čtenářské kluby

Brána ke vzdělávání: školní čtenářské kluby

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Tato složka inspirace je součástí pracovních materiálů projektu
„Brána ke vzdělávání – školní čtenářské kluby posilující rovné příležitosti dětí a žáků
se SVP“,

reg. č. CZ.1.07/1.2.00/27.0003.

Tento projekt je financován z prostředků ESF a státního rozpočtu ČR prostřednictvím
Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost.

„Sloveso číst nestrpí rozkazovací způsob. Tuto nechut' sdílí s několika dalšími: se slovesem „milovat“,... nebo například „snít“.

(Daniel Pennac: Jako román)

„Vítejte na palubě...“

Milé kolegyně a milý kolego,

vítáme Vás v našem společném tříletém projektu.

Těší nás, že jste se rozhodli s námi do realizace „čtenářských klubů“ jít. Možná se podivujete nad tím, proč používáme lodní symboliku – v lecčem nám projekt cestu na lodi připomíná. Posádka je připravena, máme mapy, kompas i sextant, ale pořád není úplně jisté, kam doplujeme, tj. náš tým je plný zkušených lidí, kteří mají chuť pracovat na rozvoji dětského čtenářství, ve skupině realizačního týmu jsou všichni připraveni pomoci, bude-li potřeba. Máme dobré materiální zázemí i možnost konzultovat případné nejasnosti s externími odborníky.

Kam doplujeme, ale záleží opravdu jen na nás. Trasu plavby nikdo před námi neprozkoumal, budeme v roli objevitelů. Co nás tedy může těšit, je fakt, že práce, kterou právě teď začínáme, je v tomto rozsahu v České republice jedinečná – všichni doufáme, že se nám podaří „pojmenovat“ prázdná místa na mapě (vyhnat Ivy ☺), a pokud ne, tak se staneme alespoň průkopníky slepých uliček, a usnadníme tak další pokusy o zavedení podobné volnočasové aktivity do českých mateřských či základních škol nebo volnočasových zařízení pro děti.

Složka, kterou držíte v ruce, je jen drobnou pomůckou k Vaší práci. Obsahuje „naše přesvědčení“ o čtenářství, tedy principy, o kterých se domníváme, že fungují, a cíle, k nimž při klubové práci chceme společně děti dovézt.

Najdete zde i několik desítek metod, které můžete, ale nemusíte použít při klubové práci. Všechny jsou někým vyzkoušené a dá se tedy říct i „ověřené“, ale žádná z nich sama o sobě k rozvoji dětského čtenářství nestačí. Vždy je nutné zohlednit konkrétní situaci v klubové skupině a potřeby dětí.

Naše „složka“ Vítejte na palubě se tak pro Vás může skutečně jen stát inspirací, úspěšná klubová práce se bez toho, s čím máte zkušenosti Vy sami a co do práce vnesete, neobejde.

V zadní části najdete několik prázdných listů, které jsou určeny pro Vaše poznámky, ze vstupního semináře, tak z jakéhokoliv zajímavého zdroje.

Těšíme se na společnou plavbu i vzájemnou spolupráci.

Za realizační tým:

Irena Poláková, metodička projektu

Naše přesvědčení o dětském čtenářství

- Rozvíjet čtenářství můžeme jen u dětí, které poznaly radostný zážitek z četby.
- Každé dítě potřebuje při své čtenářské cestě průvodce.
- Čtení je potřeba věnovat čas.
- Čtenářská gramotnost je základním předpokladem školního i životního úspěchu dětí.

Co je naším cílem....

- ... aby si děti samostatně a rády četly: jedna z cest je, že v průběhu klubových setkání budou mít možnost číst knihu dle svého výběru
- ... aby každé dítě odcházelo z klubového setkání s knihou – s tou, kterou má rozečtenou již dlouho, či s tou, kterou si půjčí z klubové knihovny
- ... aby si děti doporučovaly knihy navzájem

Náš klub je volnočasovou aktivitou, zpříjemněme čtení dětem, jak nejvíce to půjde. Jak nejpříjemněji si počít? Vleže, vsedě, ale zády u topení, s nohama na stěně vleže? S hrníčkem kakaa a sušenkami, čokoládou. Jablkem.... Čtení nemusí být nutně jen poučením a vším tím, co stejně pořád děláme ve škole. Čtení je i odpočinek. Čtení je i požitek!

Popis souvisejících aktivit

Dílna čtení:

Prokazatelně jeden z nejlepších způsobů, jak přivést děti ke čtení. Prostor pro děti k samostatnému tichému čtení. Děti si v tichosti čtou spolu se svými „učiteli“ knihu, kterou si přinesou z domova/případně vyberou z klubové knihovny. Ideálním cílovým stavem je 20 minut tichého čtení, k tomu ale lze dojít postupně – nejprve 8 minut, 10... Po samostatném čtení si děti povídají, o čem četly. Specifická situace je, pokud děti neumějí vůbec číst či mají tak velké problémy s technikou čtení, že knihu nepřečtou. V tomto případě si mohou prohlížet obrázkové knihy či číst spolu s jedním z vedoucích. Blíže se s dílnou čtení seznámíte v rámci vstupního semináře.

Knih v tašce:

Klubová taška je prostorem pro nejrůznější překvapení. Děti v ní dostanou knihy, mohou si v ní přinášet rozečtené knihy (případně ty, které si půjčily a shledaly, že je nebaví) a odnášet půjčené knihy. Naším cílem je, aby si každé dítě z čtenářského klubu ve své tašce nějakou knihu odnášelo. Buď tu, kterou si již z domova přineslo, protože se jí v klubu chce věnovat, nebo tu, kterou si zde vypůjčilo. Děti si mají zvyknout na to, že žít s knihou je normální. Je docela dobře možné, že i když si knížku malý nečtenář odnese, nebude ji doma číst, ale co kdyby ano, a co kdyby už teď, nebo až časem... Je zřejmé, že někteří malí nepořádníci půjčené knihy vracet nebudou, ale zkušenosti jsou takové, že se to často nestává... za toto riziko případný přínos určitě stojí. Tašku je možné využívat k nejrůznějším hrátkám, viz část „Nejrůznější možné činnosti“.

Strom plný listů

V každém z klubů může vzrůst velký namalovaný i jinak ztvárněný strom. Postupně na něm budou přibývat listy – doporučení konkrétních knih, které stojí nebo naopak nestojí za přečtení. Děti si společně se svými vedoucími navrhnou, jak budou listy, tedy záznamy o knihách, vypadat. Např. na první část listu napíše ten, kdo knihu doporučuje, název a autora knihy a do jeho druhé půlky popíše/nakreslí/nafotí, proč knihu doporučuje (nebo naopak nedoporučuje). Doporučení může být formulováno slovy, ale např. jen obrázkem směřící se dívky (je jasné, že kniha je zábavná) nebo fotkou „třesoucího se“ chlapce, je to jasné: kniha je strašidelná a to je to, co čtenáře zaujalo. Prvních několik listů mohou připravit vedoucí klubu a pak čekat a čekat, kdy i ostatní čtenáři budou chtít doporučit knihu, kterou přečetli.

Užitečné rady:

Poslouchejte, co děti říkají:

- Poskytněte členům klubů neustálou příležitost komentovat to, co se jim líbí nebo nelíbí na daných aktivitách.
- Zapojte děti do plánování aktivit, dáte jim silnější pocit sounáležitosti, získáte přehled o jejich zájmech a očekáváních.
- Nabídněte možnost volby v tom, co číst i co dělat, vyzvěte je k vytvoření jména klubu – budou tak více vtaženy do hry.

Oceňte úspěchy dětí:

- Existuje spousta způsobů, jak to udělat. Diplom, dopis dítěti, rodičům nebo učitelí, ve kterém oceníte, co dítě dokázalo... Je to účinnější, rozhodně z dlouhodobého pohledu, než materiální odměna.

Povzbuzujte rodiče/pečovatele, aby podporovali klub a zajímali se o jeho činnost:

- Ujistěte se, že jsou rodiče dobře informováni o činnosti kroužku, i realizační tým projektu vám v tomto bude pomáhat. V klubu jsou vítání sourozenci i kamarádi jsoucích dětí.

Nabízejte rozmanité aktivity, ať udržíte zájem všech a ať se všichni baví:

- Zvažte, zda se každý může zúčastnit veškerých aktivit, nebo zda bude nutné mírně rozlišovat, děti je možné rozdělit do menších skupinek podle věku, zájmu, dovednosti číst, vtáhněte starší zdatné čtenáře do aktivit klubu tak, že se stanou čtenářskými průvodci svých mladších klubových kolegů.
- Nemusíte pokaždé přijít s novou aktivitou. Oblíbené aktivity opakujte.

A hlavně: nebudte přehnaně skromní ohledně svých úspěchů.

To, co děláte, je jedinečné, i když vám to může připadat jako běžná práce.

Úspěšný čtenářský klub:

- se soustředí na čtení pro radost a zábavu
- umožňuje dětem vidět sebe sama jako čtenáře
- zlepšuje jejich čtenářské dovednosti
- vychovává oddané, nadšené čtenáře na celý život
- dodává dětem sebevědomí při vlastním výběru knih
- umožňuje dětem v četbě podstupovat rizika
- mění vnímání čtení jako samotářské, či dokonce „podivínské zábavy“ na společenskou a populární činnost, které si můžeme užívat s ostatními
- oslavuje četbu pro ni samotnou

Vlastní čtení

Co je důležité?:

Aktivity před četbou

Před samotným čtením zařadte nějakou aktivitu, která děti na četbu připraví – můžete společně odhadovat, o čem text bude, můžete se jich ptát na to, zda samy měly podobný zážitek, který je v textu popisován... (různé metody jsou popsány i následujících stránkách).

Aktivity při četbě

Samotné čtení může probíhat rozmanitým způsobem, můžete dětem předčítat, nechat je číst chórově... při četbě si mohou dělat poznámky (např. podvojný deník), můžete využít tzv. čtení s předvídáním či řízené čtení... (popis zmíněných metod najdete na následujících stránkách či se s některými z nich se blíže seznámíte při vstupním semináři).

Aktivity po četbě

Po společném i samostatném čtení je vhodné zvolit nějaký způsob reflexe přečteného, např. povídání o čtenářských zážitcích, čtení ze zápisů z četby, nakreslení komiksu, ilustrace, plakátu, sehrání scénky....(různé návrhy najdete na následujících stránkách).

RŮZNÉ POSTUPY A METODY VHODNÉ PRO ROZVOJ DĚTSKÉHO ČTENÁŘSTVÍ

Převzato z příruček programu Čtením a psaním ke kritickému myšlení

Podvojný deník

Na klasické čtenářské deníky asi nikdo rád nevzpomíná, vlastně se v nich jen shrnovalo, o čem kniha je. To je jistě také důležitá dovednost, nicméně by neměla být rozvíjena místo té, která je velmi důležitá pro radostné čtení: osobní reakce na četbu.

Podvojný deník dává zábavným způsobem prostor reagovat jen na to, co čtenáře v četbě zaujme. Základem metody je čistá stránka rozdělená uprostřed svislou čarou. Vyzvěte děti, aby na levou stranu vypsaly doslova z textu nějakou pasáž či obraz, který na ně silně zapůsobil. Například jim připomněl nějaký zážitek nebo je pro ně z nějakého důvodu záhadný, či s nějakou pasáží nesouhlasí nebo je zaujal autorův styl či technika.... Napravo od čáry si zaznamenají souvislým textem komentář ke zvolené pasáži: Co je přimělo zaznamenat si právě ji? Co jim připomněla? Jakou/é otázku/y v nich vyvolala? Výpisky si dělají hned při prvním čtení textu. Následně můžete postupně procházet text a vyzvat děti, aby doslovně přečetly své zápisy z podvojného deníku. Na komentáře navazujte a ptejte se ostatních, zda i oni si pasáže všimli a jaké k tomu mají poznámky. ... Pokud se metodu rozhodnete použít, zkuste si ji nejprve na nějakém textu sami. Při prvním zadání dětem modelujte (předvedte), jak má práce vypadat. Podvojný deník si mohou děti vést i samostatně doma při četbě knihy.

Řízené čtení

Při tzv. řízeném čtení provází učitel/vedoucí klubu čtení textu pokyny, jejichž cílem je zapojit děti do procesu čtení a následně je vést k úvaze nad textem. Nejprve rozdejte text rozdělený na několik oddílů. Společně přečtete první část, případně může číst dobrovolník. Před samotným započítím čtení položte dětem nějakou otázku, která se týká toho, o čem by text mohl pojednávat. Můžete je také upozornit na něco, čeho by si v textu měly všimnout, např. na chování některé z postav. Po té, co všichni první část přečtou, položte dětem otázky, jež se týkají jejich pochopení textu, a otázky, které mohou vést děti dále za text, např. co slyšely/viděly při čtení.... Jaké pocity/vzpomínky v nich vyvolala první věta.... Po zodpovězení otázek vyzvěte děti, aby si přečetly další část, opět je vhodně motivujte dotazy typu: Jak si myslíte, že se bude děj vyvíjet dál.... Jaké řešení problému autor zvolí... Po přečtení další části se opakuje výše popsaná strategie až do dočtení konce textu, kdy vyzvěte žáky

k celkovému shrnutí přínosu textu (v ideálním případě se neptejte jen na vyčtená fakta, ale i na odpovědi vyžadující samostatné myšlení) – např.: Dozvěděli jste se z textu to, co jste očekávali..., Skončila povídka tak, jak jste si mysleli..., Co je podle vás nejdůležitějším sdělením textu....?“

Volné psaní

Jedna z cest, jak dětem pomoci objevit, co všechno v nich je ukryto, je metoda „volné psaní“. Psaní, při němž je dovoleno psát vše, co mě k tématu napadá. A témata mohou být různorodá, dětem můžeme zadat i nějakou otázku. Volné psaní se velmi dobře hodí jako reflexe probíraného problému, na který jste třeba při společné četbě náhodně narazili, můžete se skrze něj ale třeba zabývat jednáním postavy... atd. I když se metoda jmenuje volné psaní, má svá pravidla. Zadejte dětem téma či nějakou otázku a vyzvěte je, aby po určitý stanovený čas na dané téma psaly. Na tabuli napište pravidla volného psaní:

- Piš po celou stanovenou dobu vše, co tě k tématu napadá.
- Piš souvislý text (ne jen jednotlivá hesla nebo body).
- Nevracej se k napsanému.
- Pokračuj v psaní, i když tě nic nenapadá (Zapisuj i pomocné věty: „Jak bych teď mohl/a pokračovat?“ nebo „Teď mne nic nenapadá...“, „Jsem unavený...“, ale snaž se vrátit k tématu.
- Pravopisné chyby si můžete opravit později (nemusíte se zdržovat přemýšlením o tom, jak se co píše, prostě piště).

Zdůrazněte dětem, že to, co napíšou, nemusí dát nikomu přečíst. Pokud budou s textem dále pracovat, pravopisné i stylistické chyby si opraví. Těsně před koncem vypršení vymezeného času na psaní upozorněte děti, aby dopsaly větu, poté je vyzvěte k vytvoření dvojic a k přečtení svých volných psaní. Pokud někdo nebude chtít svůj text přečíst, má na to právo. Na závěr mohou své texty přečíst dva tři dobrovolníci, případně někdo může někoho doporučit. Volné psaní není psaní o závod, zapisovat své myšlenky můžeme i pozvolna.

Ještě před tím, než metodu vyzkoušíte, napište si sami své volné psaní na téma, které Vás aktuálně zajímá.

Čtení s předvídáním

Předvídání podle obrázků, klíčových slov je velmi oblíbenou a užitečnou součástí čtenářských hodin.

Na předvídání můžeme zaměřit celou „čtenářskou lekci“ – připravte si vhodný text a rozdělte ho na několik částí, nejlépe v nejvíce napínavých okamžicích. Nejprve

nechte děti předvídat z názvu textu: o čem může celý příběh být. Pak si přečtěte první část a dál se doptávejte: jak si myslíte, že bude příběh pokračovat.... A hlavně: proč si to myslíte... Mnohé děti rádi fabulují a např. Robinsona nechají unést mimozemskou civilizací. Jejich verze si vyslechněte, ale dobře formulovanými otázkami je směřujte zpět k textu a k jejich životní zkušenosti, i z ní mohou ve svých odhadech čerpat. Pak si přečtěte, co se v textu skutečně stalo, popovídejte si o tom, v čem se váš návrh shodoval a v čem lišil se skutečným pokračováním textu ...a pak předvídejte zase dál... až do konce textu. Pokud by si děti nevydržely nepřechíst další pasáž, vyrobte jim malou knížečku – okopírovaný příběh rozstříhejte a sešijte. Stránky v „knížečce“ děti obrátí až na váš pokyn.

Při čtení s předvídáním nejde to o to: „trefit se do správných odpovědí,“ ale o přemýšlení nad textem a hledání vodítek jak v textu, tak v tom, co děti znají ze života. Předvídání zvyšuje zájem dětí o text, nutí je, aby si uvědomily, co se zatím dozvěděly a co lze předvídat. Dětem jistě pomůže, když jim nejprve ukážete, jak předvídáte Vy sami.

Pro zdatnější čtenáře můžete zařadit i tabulku předpovědí, méně zdatní do ní mohou alespoň kreslit. Svá předvídání si děti zaznamenají do prvního sloupce, zdůvodnění do druhého a po přečtení textu vyplní sloupec třetí. Své názory si mohou číst ve dvojici či rovnou ve dvojici pracovat.

<i>Jak si myslím, že bude text pokračovat....</i>	<i>Proč si to myslím ....</i>	<i>Co se v textu skutečně stalo...</i>

Převzato z publikací Book it

(viz www.readingclub.org.uk)

Čtenářští part'áci

Ve svém klubu můžete využít starší žáky. Mohou se stát čtenářskými part'áky pro mladší žáky. Nejprve si vytipujte nadšené čtenáře z vyšších ročníků a naučte je, jak pomáhat mladším čtenářům. Při jejich první účasti v klubu je představte a požádejte je, aby skupině řekli něco o knížkách, které je ke čtení přivedly. Pomozte dětem vytvořit vhodné dvojice.

Autor měsíce

Zaměřte se v průběhu několika schůzek na jednoho autora, abyste dali členům šanci přečíst si několik jeho knih. Požádejte členy, ať zjistí autorovy životopisné údaje z knih nebo webových stránek. Napište autorovi dopis nebo mu pošlete e-mail a požádejte ho o zpětnou vazbu na dané knihy (nepředpokládejte odpověď, ale mnoho autorů odepíše).

Horká židle

Vyberte postavu z knihy, která je všem známá. Vyberte jednoho člena, který bude představovat tuto postavu, a vyzvěte ostatní, aby mu kladli otázky týkající se událostí v knize nebo toho, jak se postava v té dané situaci zachovala. Tímto způsobem povzbudíte čtenáře, aby se ztotožnili s postavou a vnímali různé úhly pohledu v rámci dané knihy.

Setkání s knihami

Toto je jeden ze způsobů, který vám pomůže rozhodnout se, jaké knihy číst ve skupině a povzbudit čtenáře odvážit se k četbě některých knih. Vyberte dvacet různorodých knih. Snažte se vybrat také knihy, které vaši čtenáři nebudou znát a knihy s neobvyklými přebaly. Rozložte knihy před členy a povídejte si o obalech a textech na přebalu. Proberte, které se jim líbí a proč. Které se jim nelíbí a proč? Koho se snaží nakladatelé přilákat k četbě dané knihy?

Rychlý výběr

Pomocí tohoto postupu se společně rozprávíte o tom, jak si lidé vybírají knížky, a o předsudcích, které si lidé o knížkách vytváří. Pošlete každé z dětí, ať si vybere z police tři knihy: jednu, kterou by si sama opravdu rádo přečetlo, jednu, která by pro

ně byla výzvou, a jednu, které by se nikdy ani nedotklo. Musí si vybrat rychle, dejte jim je několik minut. Společně pak proberte, co si kdo vybral a proč.

Ukázky

Dejte dohromady asi deset různých knih. Každému členovi dejte dva listy papíru. Požádejte, ať na jeden z nich nakreslí pozitivní symbol (fajfku, usměvavou tvář nebo palec nahoru) a na druhý negativní (křížek, smutnou tvář, palec dolů). Vy nebo ochotný dobrovolník přečtete nahlas prvních deset řádek, a potom prvních deset řádek např. na straně 40. Skupina pak bude hlasovat pomocí hlasovacích kartiček. Je kniha vítěz, nebo ne? Spočítejte hlasy, abyste viděli, které knihy jsou nejpopulárnější.

Výběr knihy

Promluvte si s knihovníkem v oddělení knih pro děti nebo se školním knihovníkem, zda by se členové čtenářského kroužku mohli podílet na výběru knih pro knihovnu. Do knih mohou být vlepeny zvláštní štítky, které by označovaly, že byly vybrány členy klubu. Mladým čtenářům to dodá pocit sounáležitosti s obsahem knihovny a stane se významným doporučením vrstevníků dalším čtenářům.

Kvízy

Navštivte knižní webové stránky a stránky autorů a hledejte (nebo vytvářejte – poznámka překladatele ☺) kvízy a soutěže vycházející z knížek. Nechte členy pro kroužek vytvořit kvízy, využijte jejich znalosti z oblíbených knížek a o oblíbených autorech.

Čtení nahlas

Většina lidí ráda poslouchá, když jim někdo čte, navnadí je na knihu, přečte celou povídku nebo obrázkovou knihu. Což takhle předčítat poezii či čist divadelní hry, v nichž se každý ujme jedné postavy? Pozvěte si hosty, aby vám předčítali ze svých oblíbených knih a pověděli vám, proč si je vybrali.

Knížní hádaná nebo kreslení

Tohle je vždy oblíbená činnost a nevyžaduje dlouhou přípravu. Požádejte všechny přítomné, ať na proužek papíru napíší název knihy nebo jméno postavy. Vložte je do sáčku či krabice a tahejte jeden po druhém. Předvedte postavu nebo ji nakreslete a nechte ostatní hádat.

Knihy v obalu

Zabalte vybrané knížky do balicího papíru nebo je zabalte dárkově a nechte každého, ať si nějakou knihu vylosuje. Požádejte všechny, ať knížce dají šanci a zkusí si ji přečíst. Až se příště sejdete, zeptejte se, co si o vylosované knize myslí. Často tak čtenáři představíte knihu nebo autora, který je pro ně nový a podpoříte je, aby si rozšířili čtenářské obzory. Dáte také šanci méně známým knihám, aby si je děti půjčily a přečetly si je.

Náhodné rande s knížkou

Nápad je podobný jako u zabalených knížek, ale v tomto případě členové sami vyberou knihu, kterou zabalí a dají ji přečíst někomu jinému. Napište jména všech na proužky papíru. Každý si vylosuje něčí jméno a potom pro vylosovaného spoluklubovníka musí z knihovny vybrat knihu. Knihu zabalí a napíší na ni jméno příjemce. Na schůzce si každý vezme označenou knihu a souhlasí s tím, že se ji pokusí přečíst. Na příští schůzce zjistěte, jak rande vyšlo.

Čtěte kolem světa

Vyvěste mapu světa a označte místa, kde se odehrávají knížky, které členové klubu čtou.

Možné otázky při povídání o knížkách:

Naplnila kniha vaše očekávání?

Měnily se vaše pocity během čtení této knihy?

Začítali jste se do knihy pozvolna, nebo vás ihned vtáhla do děje?

Proč jste si ke čtení vybrali tuto knihu?

Ke které postavě jste si vytvořili nejsilnější vztah?

Jaký je váš názor na závěr knihy?

Doporučili byste knihu někomu dalšímu?

S kterou postavou byste se chtěli ocitnout na pustém ostrově?

Koho jste se báli?

Nachází se v knize nějaká opravdu nezapomenutelná scéna?

Pokud jste knihu nedočetli, můžete vysvětlit, proč vás neoslovila?

Jak jste se cítili, když jste knihu dočetli?

Jakému typu čtenáře se bude tato kniha líbit?

Připomíná vám kniha nějakou jinou knihu, film nebo osobní zážitek?

Jak měla podle vás kniha dopadnout?

Líbily se vám některé postavy více než jiné?

Co si myslíte o obalu knihy a celkovém grafickém zpracování?

Vybrali byste si tuto knihu za normálních okolností?

Byly některé pasáže čtivější než ostatní?

Která část knihy pro vás byla nejobtížnější?

Převzato z jiných zahraničních materiálů

Spirála

Povzbudit dětské psaní mohou i různé psací hříčky inspirované avantgardní literaturou – např. spirála tvořená asociacemi – nechte děti psát jednotlivá slova do spirály, jeden po druhém vždy dopisuje slovo, které si v souvislosti s tím předešlým vybaví. Na závěr se ze slov – třeba jen pár vybraných – napíše souvislý text.

Skoro básníci

Zábavná aktivita, při níž se ale děti učí vnímat strukturu básně – z textu básně se vymažou např. podstatná jména a děti pak vymýšlí alternativy

Bedna čtení

Jedním ze způsobů, jak připravit děti na nadcházející společnou četbu, je tajemná krabice – do ní připravíte předměty, které se ke knize/příběhu vztahují... děti se pak mohou dohadovat, o čem by čtení mohlo být.

Čtenářská olympiáda

Nejsme velkými zastánci soutěží coby motivace ke čtení, ale někdy přeci jen... Avšak prosíme, obezřetně... ☺

V klubu připravte mapu se stanovišti, která reprezentují přečtené knihy. Každému dítěti dejte papírovou figurku, případně je nechte vyrobit drobný předmět, který je bude při hře reprezentovat. Po přečtení a představení svých čtenářských zážitků se může posunout o políčko dál.

Ožívování postav z knih

Děti vejdou do knihovny nebo prostor klubu. Vidí tam řadu známých věcí, ale navíc něco, co tam nepatří..., např. punčocha. Společně hádejte, komu patří, pak si čtete ukázkou... např. z Pipi.

Čtenářská smlouva

Až se z vašich svěřenců stanou zdatnější čtenáři, můžete jim nabídnout sepsání čtenářské smlouvy, která bude obsahovat jejich čtenářské závazky, např.: tři základní body: za školní rok přečtu nejméně tři knihy; dvě z nich obšírněji představím svým kamarádům a k jedné vytvořím alespoň kartičku s ohlasem; systematicky si budu zaznamenávat všechny dočtené i nedočtené knihy, abych si pak zpětně mohl uvědomit, jaký že to jsem čtenář. Průběžně se ke smlouvě vracíte. Děti si ji mohou uschovat na nějakém zvláštním místě... Pokud k tomu doma nemají vhodné prostředí, klub uschování takto důležitého dokumentu jistě nabídne.

Balíčky s překvapením

V případě, že už děti čtou více, ale stále stejné žánry, můžeme jim pomoci balíčkem s překvapením. Ke každé vystavené knize vybereme jednu na podobné téma, ale třeba jiného žánru (k románu o zvěrolékaři, například encyklopedii zvířat), k literární předloze její filmovou adaptaci nebo audioknihu či dvě knihy básniček. Každý žák vytvoří balíček a vymyslí k němu pásku s reklamním sloganem např. „Pro milovníky dobrodružných příběhů“, „Dárek pro ty, kdo mají rádi poezii“ atd.... a někteří si třeba i druhou knihu přečtou.

Co se dneska čte?

Jeden ze způsobů, jak zapojit žáky – čtenáře, kteří ale nejsou členy klubu: Vedoucí čtenářského klubu v pondělí vyvěsí na dveře knihovny/čtenářského klubu plakátek s nápisem typu: „Potřebujete změnu? Překvapení na vás čeká v pátek odpoledne v knihovně/čtenářském klubu!“ Týden je dost dlouhý na to, aby se zpráva rozšířila, v pátek žák dobrovolník nebo vedoucí klubu představí „knihu týdne“. Akce se může opakovat každý týden, a jak jsme uvedli výše, do představování se dají zapojit i děti, které mohou touto cestou spolužákům doporučit něco z toho, co četly (ve Francii to na mnoha školách údajně mělo úspěch a návštěvnost knihoven a četnost výpůjček výrazně vzrostly).

Knihy pro mrňata i dědečky

Do čtení můžeme zapojit další instituce v obci – školky, domovy důchodců, kam děti chodí předčítat, čímž si zlepšují přednes, otrkávají se. Čtení posunuté do polohy mise je pro ně zajímavější než samo o sobě. V Grenoblu předělali jednobarevnou nákupní tašku na kolečkách na pojízdnou knihovnu, děti vyzdobily obrázky knih a maskotem – plyšák – a s tímhle dopravním prostředkem objížděly vybraná místa.

Knihomolení

Aktivitu klubu můžeme propojit i se školní činností. Po dobu jednoho týdne (může být i déle, pokud se pokus osvědčí) se každý den přeruší výuka na dvacet minut, během kterých si žáci samostatně v lavici čtou. Jedno co, ale musí číst. Akce se vyhlásí s předstihem, aby si každý stačil vybrat tu „svou“ knihu. Třeba se nám v některých školách povede začít novou tradici...

Čtenářská komise

Opět jeden ze způsobů, jak podpořit vzájemné doporučování knih – děti si mezi sebou vyberou zástupce, kteří čtou raději než ostatní, „komisi“ složenou z tří až pěti dětí, a ty dostanou jako první k přečtení a kratičkému písemnému posouzení knižní novinky – lístky s hodnocením zůstanou vložené, vlepené v knize nebo zastrčené za obal. Komise se může po měsíci měnit.

Čtení pod širým nebem

Za hezkého počasí můžeme přesunout aktivity čtenářského klubu ven. Můžeme si předčítat nahlas v parku na trávníku nebo na zahradě školy. Lze přizvat i kolemjdoucí, děti na hřišti apod. Případně organizovat piknik se čtením či zvát kolemjdoucí na šálek čaje s literární chvilkou.

Říkankový kapsář

Aktivita vhodná pro nejmenší čtenáře: je k ní potřeba látkový kapsář, v každé kapse na barevném kartonu vypsána říkanka a na kapse vyšitý nebo fixem na textil namalovaný obrázek charakteristický pro tu kterou říkanku/básničku, na druhé straně bibliografický údaj o knížce, ze které text je.

Vetřelec

Vybranou knihu můžeme podstrčit například do poličky s komiksy a opatřit ji výraznou záložkou (velkou a třeba sytě žlutou) s výrazným (třeba červeným nápisem): „Otevři mě! Jsem tu omylem. Tak toho využij a podívej se do mě. Když si mě nepůjčíš, zůstanu tu ztracená.“

Převzato od nás všech

Dramatizace příběhu

Oblíbenou aktivitou je dramatizace přečteného, děti učí shrnout příběh a současně je i pobaví. Můžete ji využít jen při jedné schůzce nebo ji postupně nacvičovat (včetně např. společného vytváření scénáře pro den otevřeného klubu).

Hádej, kdo jsem

Známa hra vám může pomoci vzbudit zájem dětí, pokud použijete všem známou postavu, například pohádkovou, případně ji můžete použít po společném přečtení knihy či příběhu s více postavami. Děti mohou postavu ztvárnit pantomimou, odpovídat na otázky ano/ne, obrázkem... Uvědomují si při tom hlavní charakterové i vnější rysy „své“ postavy.

Předvídej, předvídej ... Jak bude text pokračovat dál

Pokračováním textu se můžeme zabývat mnoha různými způsoby: můžeme děti nechat odhadovat děj z názvu, z několika nejdůležitějších (klíčových slov), podle obrázků... V průběhu čtení se můžeme zastavit a ptát se: „Jak si myslíte, že bude příběh pokračovat dál. A proč si to myslíte.“(viz popis metody „čtení s předvídáním“) Předvídání děti obvykle velmi baví, a navíc se při něm učí návyku všimnout si vodítek v textu, na obrázcích... Pokud jim dobrými doplňujícími otázkami pomůžeme, aby to, co říkají, bylo skutečné předvídání a ne hádání, budou mít radost o to větší.

Předvídat můžete ústně i písemně

Nejrůznější dokončování příběhu

Zábavné a nenáročné na přípravu je nejrůznější doplňování konců příběhu, jak ústní, tak písemné, či formou ilustrace. Úzce souvisí s předvídáním, jak je popsáno výše.

Vytvořte si knihu

Knihu netvoří jen text. O tom, zda si ji přečteme, rozhoduje i přebal, ilustrace, druh písma. Můžete si vytvořit sešitím či slepením listů papíru klubovou knihu, do ní postupně psát příběhy. Na závěr ji doplnit o obsah... prostě o vše, co kniha má mít (Přebal, obálku, předsádku, tiráž...). Vlastnoručně vyrobená knížka/sešit může sloužit i jako čtenářský deníček pro děti – členy klubu.

Jak vytvořit příběh do knihy?

Mnoha způsoby: jeden začne, druhý pokračuje.... Někdo si knihu vezme domů a napíše, co ho napadlo, další člen příště naváže. Pokračování můžete vymyslet také společně. Můžete se nechat inspirovat již existujícím příběhem či si vymyslete několik slov, které se v příběhu mají objevit.... Zde vnímáme velkou příležitost pro postupnou spolupráci mezi kluby.

Filmové adaptace knihy/audionahrávky

Film natočený podle knihy můžeme zařadit, pokud je zajímavě natočený, ale i tehdy, zjednodušuje-li knihu (jako např. první díly Harryho Pottera) – v tom případě si můžete o tématu povídat a děti navnadit k četbě.

Poslech čtení – audioknihy – může obohatit čtení samotné. Pokud si poslechneme skutečně dobře přečtený příběh – část knihy, můžeme tento zážitek pak přenést do své "vnitřní řeči" při čtení – to znamená, že budeme sami číst pod vlivem tohoto zážitku s „mnohem lepší intonací, modulací hlasu...“

Předčítání a čtení mnoha způsoby

Nejčastěji dětem předčítáme my, ale může i je vyzvat, aby si připravily nějaký text pro ostatní – protože se na čtení budou muset připravit, budou najednou vnímat úplně jiné stránky textu než dosud.

Číst společně nahlas můžeme po větách.

Zkusme vyzvat děti, aby nahlas četly nahlas, jen když chtějí – dobrovolník začne číst a čte, jak dlouho chce. Až přestane, čte další dobrovolník, sám od sebe, aniž byste vyvolávali. Sami se do četby můžete zapojit také.

Chórové čtení – je bezpečný a zábavný způsob, jak zapojit do čtení nahlas méně zdatné čtenáře. Čteme společně a všichni nahlas – raději ale jen kratší úseky textu, aby neochabla naše porozumění.

Pište, pište, pište... pište

Pokud děti píšou smysluplné věci, píšou obvykle rády – příběhy ze svého života, pokračování čtených příběhů, odhadování konce, své názory na části textu....

Text mohou přepisovat z pohledu jiné postavy, učí se tak vnímat svět, i to, co čtou, z různých stran, všímají si, že stejné události působí na různé lidi odlišně...

Své místo má i např. reklama na knihu, knižní blog....

Noviny, plakáty a prádelní šňůra

Dětské práce (ve verzi „načisto“ i s opravenými chybami, v pracovní verzi se soustředíme hlavně na obsah) by měly být i viděny, pokud jejich autoři souhlasí. Texty mohou viset na nejrůznějších plakátech v místě klubu, ale i po škole. Praktická je i prádelní šňůra a na ní visící záznamy o četbě (svůj kolíček si může každý ozdobit dle svého uvážení).

Křeslo pro autora

V autorském křesle může zasednout autor vlastních textů, ale i ten, kdo doporučuje nějakého autora. Pak by měl nejen popsat knihu a zmínit svůj názor na ni, ale představit i autora.

Pokud se Vám podaří shromáždit dostatek žákovských textů, autorské čtení využijte, obvykle se stane slavností pro mladé spisovatele i jejich rodiče.

Mobil v klubu

Nepoužívat mobilní telefon v rámci klubu by mělo být jedním ze společných pravidel. Někdy ale můžeme udělat výjimku – co napsat knižní recenzi v jedné sms zprávě? Děti ji mohou psát pro kamaráda, pro prarodiče....

Čtenáři na facebooku

Mnozí autoři současných knih mají svůj profil na FB, vyzvěte děti, aby se staly jejich „přáteli“. Můžete si také založit vlastní facebookový profil klubu a komunikovat s kluby ostatními. Nicméně jakákoliv práce s internetem předpokládá předchozí poučení o pozitivních, ale i negativních stránkách.

Guerillové sdílení knihy

Nepostrádá to napětí a je to dobrodružné –
Nechme knihu, kterou máme rádi, někde se vzkazem, že jí posíláme dál, protože stojí za přečtení, doplňte kontaktní údaje (napsané např. na pohlednici se známkou či jen e-mailovou adresu) a čekejte..., třeba ji ve vlaku, na autobusové zastávce, na letišti najde někdo, kdo si ji rád přečte (a třeba se i původním vlastníkům ozve zpět)...
Kniha se může dostat na docela zajímavá místa a cestovat s různými lidmi.

Tajemství městských uliček

Chcete dětem předat ocenění na konci roku trochu neobvyklým způsobem nebo jen zpestřit běžnou klubovou činnost? Připravte městskou hru s řadou stanovišť, děti na nich mohou hledat dopisy, části mapy/šifry..., můžete zapojit i své přátele („najděte mladou ženu s kočárkem a zeptejte se jí na:...). Závěr celé hry může proběhnout na nějakém zajímavém místě – všechny děti ho např. podle mapy najdou – a zde dostanou i knihu jako odměnu....

Štítek se jménem

Jeden ze způsobů, jak pomoci dětem, aby si doporučovaly knihy mezi sebou navzájem, jsou „štítky“. Vyzvěte děti, aby do každé knihy, kterou přečetly, případně zevrubně prolistovaly, vepsaly na štítek svůj názor se jménem. Štítek do knihy mohou nalepit.

Nejprve-pak-nakonec

Tato metoda nám pomůže učit děti shrnutí textu. Připravme si zajímavý obrázek, nejlépe takový, kde je dost lidí a všelijakých věcí a hlavně takový, kde se něco děje

(např. postavy jsou v pohybu, něco dělají.) a vymýšlejme k němu co nejvíce rozličných otázek; postupně vedeme děti k tomu, aby si všímaly, jaká tázací slůvka nejčastěji používají (co, kdo, kde, kolik, kde), a aby se učily zaměřovat svoji pozornost i k problémům (ptáme se: jak/jakým způsobem, proč, co kdyby). Zajímavé jsou např. obrazy Pietera Brueghela.

Po přečtení textu si pak podobnou „ilustraci“ můžeme vytvořit i s dětmi. Nebo ji každý nakreslí na základě příběhu, který četl jen on sám, a ostatní se pak doptávají.

Burza knih

Jeden ze způsobů, jak podnítit čtenářský zájem, je burza knih. Vyzvěte děti, aby děti přinesly z domu své knihy, nejlépe knížku, kterou právě čtou, a vybraly místo, o němž se domnívají, že by pro ostatní mohlo být atraktivní. Toto místo, ať založí záložkou. Knihy se rozloží na vybrané místo ve třídě a všichni mají za úkol si jednu z předložených knih vybrat, otevřít ji na označeném místě a začít číst; po dočtení na přiloženou záložku čtenář napíše svůj komentář k ukázce a knihu vrátí na vybrané místo, aby si ji mohl vypůjčit někdo další; výměna může proběhnout dvakrát až třikrát; poté si každý vezme nazpět svou vlastní knihu a přečte si komentáře, které jeho ukázka získala.

Postojová škála

Pokud čtete nějaký text, který vyvolá diskusi například nad tím, jak se měl někdo zachovat, bylo-li to či ono správné, můžete v rámci reflexe využít postojovou škálu, která slouží k vyjádření vlastního názoru. Své stanovisko při ní zaujme každé z dětí, i ty méně mluvné. Nejprve zformulujte otázku, ke které se lze vyjádřit na škále: ano/ne. Vyzvěte děti, aby se ty, které chtějí vyjádřit souhlas, postavily na jednu stranu, ty, které vyjadřují nesouhlas, na stranu druhou – graficky to uděláme tak, že na podlahu nakreslíme čáru (nebo si ji jen představíme nebo ji znázorníme provázkem...), vytyčíme střed – to je neutrální postoj nebo také nejasný postoj (neumím se rozhodnout nebo nechci, čím víc na kraji čáry stojím, tím ostřejší a jednoznačnější je mé stanovisko). Děti mohou v průběhu aktivity svůj názor měnit, podle toho změnit i své místo na čáře; postojovou škálu lze „hrát“ zcela beze slov, jen svým postavením na daném místě vyjádříme názor, nebo může následovat diskuze o problému, při níž někteří mohou změnit svůj názor.

Ilustrace/tvorba komiksu/leporela

Na důležitá místa v textu můžeme upozornit pomocí ilustrace, komiksu, leporela – současně tak můžeme nacvičovat i chronologické a příčinné shrnutí.

Knižní veletrh

Pokud pořádáte pravidelné školní trhy, může si Váš klub na ně připravit „čtenářské stánky“ – „prodejní“ místa, kde budou žáci vychvalovat své knihy.

Děti by si měly dát s přípravou záležet, jde o poměrně společenskou a slavnostní situaci. Stánek může představovat lavice, neměl by chybět plakát o knize či poutač, rekvizity, které pomáhají představit knihu, něco o autorovi. Děti by měly mít připravenou řeč, kterou budou svou knihu chválit a prezentovat, dobré je, pokud se např. převlečou za některou knižní postavu nebo za autora knihy, neměly by chybět ukázky z knihy a ilustrace... A skutečně prodávat mohou např. vlastnoručně vyrobenou záložku s motivem knížky...

A pokud se stane, že klubová činnost přestává děti bavit a vy sami z ní přestáváte mít radost, proveďte změnu!

Nebojte se vše znovu promyslet a najít jiný recept.

Radte se s kolegyněmi z jiných klubů, ptejte se svých regionálních koordinátorů nebo si řekněte o pomoc externisty do projektu přímo nezapojeného – rádi vám jeho konzultaci zprostředkujeme.

Ptejte se dětí, jak by chtěly program v klubu upravit, a nebojte se dát na jejich návrhy.

Včasné sdělení, že nevíte, jak dál, není vaším selháním.

Práce s dětmi, které jsme se rozhodli oslovit, nebude jistě snadná, dílčí neúspěchy na cestě k cíli k ní jistě patří.

ale

Finis coronat opus ☺

Konec korunuje dílo

Mé poznámky:

Mé poznámky:

Mé poznámky:

Mé poznámky:

Mé poznámky:

Mé poznámky:

Mé poznámky: